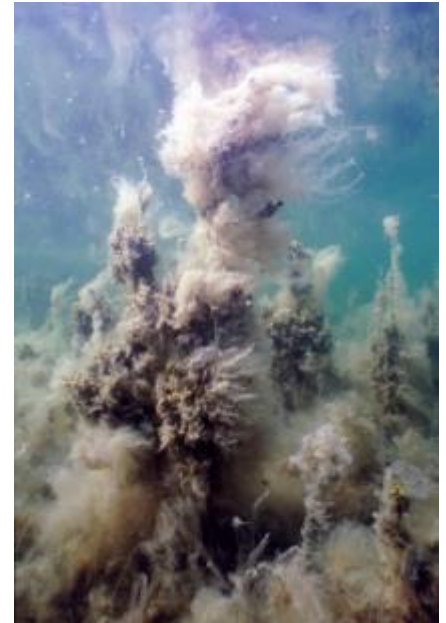

Itämeren uhanalaiset luontotyypit ja uuden tiedon tulva

Tieto merialueemme vedenalaisesta luonnosta on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Suomen toisessa luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa kuvattiin yhteensä 42 Itämeren luontotyyppiä, joista 10 arvioitiin uhanalaisiksi ja 4 silmälläpidettäviksi. Yhtä monta eli 14 luontotyyppiä jäi kuitenkin vielä puutteellisesti tunnetuiksi, joten vedenalaisen tiedon tasossa riittää yhä parannettavaa.

Rehevöityminen on edelleen Itämeren vedenalaisiin luontotyypeihin kohdistuvista uhkista laaja-alaisin. Se katsottiin merkittävimmäksi taantumisen syyksi lähes kaikilla uhanalaisilla tai silmälläpidettäville meriluontotyypeillä, joita ovat esimerkiksi haurupohjat (entiseltä nimeltään rakkoleväpohjat), punaleväpohjat sekä meriajokaspohjat.

Vesistöissä rehevöitymisen oireita ovat leväkukinnat, veden sameneneminen, pohjan läheisen veden hapettomuus, muiden kasvien päällä kasvavien rihmalevien runsastuminen sekä rantojen umpeenkasvu. Itämerta kuormittavat maatalous sekä asutuksen ja teollisuuden jätevedet. Rehevöitymistä pahentaa hapen vähyydestä kärsivillä pohjilla sisäinen kuormitus eli ravinteiden vapautuminen sedimentistä takaisin veteen.

Rihmalevien liiallisesta kasvusta kärsivää rakkohaurukasvustoa Saaristomerellä. Kuva Visa Hietalahti.

Vesirakentamisesta, kuten ruoppauksista, ovat kärsineet etenkin jokisuistoissa esiintyvät suursimpukkapohjat sekä sulkeutuneissa lahdissa ja fladoissa esiintyvät suojaisat näkinpartaispohjat. Muita merkittäviä uhanalaistumisen syitä vedenalaisilla luontotyypeillä ovat vieraslajit sekä vesiliikenne.

Tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen odotetaan pahentavan entisestään Itämeren rehevöitymistä, ja pidemmän ajan kuluessa meren mahdollinen suolapitoisuuden lasku voi muuttaa eliöyhteisöjä huomattavasti. Ilmaston lämpeneminen näkyy jo nyt esimerkiksi jäätalvien lyhenemisenä. Tämän vuoksi uhanalaiseksi luontotyyppiä arvioitiin myös merijää, joka on välttämätön elinympäristö itämerennorpalle sekä jään sisällä ja pinnoilla eläville pieneliöille.

160 000 tutkimuspistettä on paljon ja aivan liian vähän

Luontotyyppien ensimmäiseen uhanalaisuusarviointiin verrattuna vedenalaistietoa on ollut toisessa arvioinnissa käytössä erittäin paljon enemmän. Tästä on kiittäminen Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa Velmuja, jonka aineistoihin sisältyy yli 160 000 havaintopistettä Suomen meri- ja rannikkoalueelta. Velmu-aineiston avulla useimpien meriluontotyyppien nykyisestä levinneisyydestä ja tilasta saatiin yleispiirteinen käsitys.

Parantuneista tiedoista huolimatta peräti kolmannes meriluontotyypeistä jäi arvioinnissa puutteellisesti tunnettujen luokkaan. Selvimmät aukot aineistoissa liittyvät ulapan, vesirajavyöhykkeen ja hiekkapohjien luontotyypeihin. Myös päätelmät muutoksista on pääosin jouduttu tekemään asiantuntija-arvioina, sillä käytössä ollut aineisto koostuu enimmäkseen kertaluonteisista havainnoista. Niinpä meriluontotyyppien tilan selvittäminen edellyttää tulevaisuudessa vielä paljon lisää tutkimustyötä ja seurantaa.

Itämeren luonto on uhattuna – Suojeluun tarvitaan pitkäjänteisyyttä

Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi on tehty paljon, ja paikoitellen veden laatu ja vedenalaisen luonnon tila ovat kääntymässä parempaan suuntaan. Meriekosysteemiä korjaavat prosessit ovat kuitenkin hitaita, ja ilmastonmuutoksen eteneminen vaikeuttaa tilanteen paranemista. Meriluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tarvitaan sekä lisää tietoa että pitkäjänteistä poliittista sitoutumista meren hyvän tilan saavuttamiseksi.

Meriajokaspohjat arvioitiin vaarantuneeksi luontotyyppiä. Kuva Linda Jokinen Metsähallitus.

Hyviä keinoja esimerkiksi ravinnekuormituksen sekä vesirakentamisen haittojen vähentämiseksi on esitetty merenhoidon toimenpideohjelmassa. Rannikon ihmistoiminnan ja uhanalaisten meriluontotyyppien turvaamisen yhteensovittamiseksi tarvitaan mm. pienruoppausten hallintaa ja uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamista kaavoituksessa ja niiden suojelun tehostamista.

Lisätietoja

Tutkimusprofessori **Aarno Kotilainen**, Geologian tutkimuskeskus, p. 0400 624 939, etunimi.sukunimi@gtk.fi

Erikoissuunnittelija **Lasse Kurvinen**, Metsähallitus, p. 040 631 8029, etunimi.sukunimi@metsa.fi

Tutkija **Suvi Kiviluoto**, Suomen ympäristökeskus, p. 029 525 1624, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi